

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2544
สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมุติฐานของการวิจัย
3. ประชากรในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การสรุปผลการวิจัย
8. อภิปรายผล
9. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ของครูที่สอนใน
โรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน
3. เพื่อค้นหาปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์
4. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียน
ไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ตาม
ความคิดเห็นของครู

2. สมมุติฐานของการวิจัย

ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ ทั้งด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ ด้านการรายงาน และโดยรวม แตกต่างกัน

3. ประชากรในการวิจัย

3.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 578 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 7,006 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 2727 อ้างใน ประสิทธิ์ พลศรีพิมพ์ 2542) โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูทั้งสิ้น 378 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 67 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 154 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 157 คน

4. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2544 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ครอบคลุมกรอบแนวคิดการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดคุณภาพ 3 ขั้นตอน จำนวน 50 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น รายด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ ด้านการรายงานผล และโดยรวม เป็น 0.575, 0.95, 0.60, และ 0.93 ตามลำดับ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังหัวหน้าการสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ พร้อมแบบสอบถามของเปล่าบรรจุซองปิดผนึกไปส่งโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ด้วยตนเอง โดยขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียน ช่วยส่งแบบสอบถามให้ครูตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองได้แบบสอบถามกลับคืนมา 378 ฉบับ ตรวจสอบความสมบูรณ์ได้ 378 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical package for the Social Sciences For window) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็จะมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe)

7. สรุปผลการวิจัย

การศึกษามีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2544 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกโดยใช้ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็นขนาดโรงเรียน , ระดับการศึกษาและอายุราชการ

1.1 ขนาดโรงเรียน ครูผู้มีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียนและเป็นครูจากโรงเรียนขนาดใหญ่ มากที่สุด รองลงมา

เป็นโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 41.5, 40.7 และ 17.7

1.2 ระดับการศึกษา ครูผู้มีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.9

1.3 อายุราชการ ครูผู้มีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนมี อายุราชการเฉลี่ย 16.80 ปี

2. ระดับการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2544 โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ระดับปานกลาง และพิจารณารายด้าน พบว่า ด้าน การดำเนินการโดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการเตรียมการและด้านการรายงาน มีการปฏิบัติอยู่ระดับปานกลาง ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการสร้างความ ตระหนักถึงความสำคัญของการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ ($\bar{X} = 3.76$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามธรรมเนียมโรงเรียน ($\bar{X} = 1.80$) เป็นข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูตามขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกันเป็น รายด้านและโดยรวมพบว่า

3.1 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูด้านการเตรียมการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูด้านการดำเนินการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูด้านการรายงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูทุกด้านโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมเนียม โรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการตอบคำถามปลายเปิดพบว่า

4.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน

4.1.1 ด้านการเตรียมการ จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า ปัญหาด้านการเตรียมการ การมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ ครูไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการมีธรรมนูญโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการปฏิบัติตามธรรมนูญโรงเรียน และขาดความทุ่มเทในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

4.1.2 ด้านการดำเนินการ จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า ปัญหาด้านการดำเนินการ พบว่า ด้านย่อยการวางแผนปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ การวิเคราะห์นโยบายล่าช้าข้อมูลมีไม่เพียงพอมีโครงการเฉพาะกิจเพิ่มเข้ามานอกเหนือจากแผนปฏิบัติการ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดปัญหาในการร่วมวางแผน และขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์รวมทั้งบุคลากร

ด้านย่อยการดำเนินงานตามแผนการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ ขาดงบประมาณดำเนินการตามแผน ครูไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน และครูไม่ใช้แผนในการปฏิบัติงาน

ด้านย่อยการตรวจสอบประเมินผลการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ การตรวจสอบไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ผู้ที่ได้รับมอบหมายขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ทั้งการสร้างเครื่องมือ และการดำเนินการตรวจสอบ ครูขาดความสนใจไม่เห็นความสำคัญในการตรวจสอบ และเกิดความยุ่งยากขาดระบบการควบคุมกำกับ ติดตามและประเมินผลที่ดี

ด้านย่อยการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ โรงเรียนขาดกระบวนการวางแผนในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ การประเมินผลโครงการขาดการดำเนินการเพื่อปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ขาดงบประมาณ และบุคลากรขาดการเอาใจใส่ในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้เกิดผล

4.1.3 ด้านการรายงาน จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า ปัญหาด้านการรายงาน การมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ ไม่มีการสรุปผลการดำเนินงานอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การรายงานผลจึงไม่มีข้อมูลจริง ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณและบุคลากรดำเนินงาน และการรายงานผลรายงานตามระยะเวลาที่กำหนดไม่คำนึงถึงผลที่แท้จริงจากการปฏิบัติงาน

4.2 แนวทางการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน

4.2.1 ด้านการเตรียมการ จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า การแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ จัดประชุมชี้แจง อบรม สัมมนา ระดมความคิดเห็น กระตุ้นชี้แจงซ้ำ เพื่อปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้ความรู้สึกร่วมกันเข้าใจให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง โดยการหาความรู้จากการศึกษาอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาเอกสาร และแหล่งข่าวสารจากสื่อต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีอื่นๆให้สามารถปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ครู และผู้เกี่ยวข้องทุกคนทุกงานให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความรู้ความสามารถ และมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน

4.2.2 ด้านการดำเนินการ จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่า

ด้านย่อยการวางแผนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้จากการตอบคำถามปลายเปิด คือ ประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้ธรรมนูญโรงเรียน ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนและจัดหางบประมาณดำเนินการทั้งงบประมาณจากทางราชการและขอความร่วมมือจากชุมชน

ด้านย่อยการดำเนินงานตามแผนในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้จากการตอบคำถามปลายเปิด คือ มอบหมายหน้าที่การให้ครูและผู้เกี่ยวข้องชี้แจงการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ปรับลดกิจกรรมในแต่ละงานให้เหมาะสมโครงการ และดำเนินการนิเทศติดตามผลและการรายงานผลตามระยะเวลาที่กำหนด

ด้านย่อยการตรวจสอบประเมินผลในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้จากการตอบคำถามปลายเปิด คือ จัดประชุมชี้แจงให้คำแนะนำการดำเนินการตรวจสอบให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามผลและประเมินผลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการและผู้บริหารโรงเรียนติดตามตรวจสอบโครงการควบคู่ไปด้วยทั้ง 3 ระยะ คือก่อนการดำเนินการระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ

ด้านย่อยการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานในการแก้ไขปัญหาก็มีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ คือ การประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ แต่งตั้งคณะทำงานสรุปผลรายงานผลการดำเนินการ ทั้งผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคเพื่อเป็นข้อมูลโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสรุปผลหาแนวทางปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และ มีการร่วมกำหนดมาตรการควบคุม กำกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

4.2.3 ด้านการรายงาน ในการแก้ปัญหาก็มีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน จากการตอบคำถามปลายเปิด พบว่าจัดประชุมสร้างความเข้าใจ กระบวนการกำกับ ดูแล ติดตามประเมินผล รายงานผลตลอดจนเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จ ให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ปฏิทินปฏิบัติงาน การกำกับดูแล ติดตามผลอย่างเป็นระบบตามธรรมนูญโรงเรียนในหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการจัดระบบ ข้อมูลสารสนเทศสามารถใช้เป็นข้อมูลของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

8. อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของครู ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาก็มีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปีการศึกษา 2544 มีหัวข้อที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนโดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเตรียมการ และด้านการรายงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากถึงแม้ว่าธรรมนูญ โรงเรียนจะเป็นเรื่องใหม่ เป็นระยะแรกที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต้องนำไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนเพื่อนำไปเป็นแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ขั้นตอนต่างๆ และวิธีการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน เป็นงานในหน้าที่ที่ครูต้องรับผิดชอบและปฏิบัติในงานประจำอยู่แล้วซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คัมภีร์ สุดแท้ (2544 : 166) ที่ศึกษาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดมหาสารคาม : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนที่ผ่านการอบรมการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ที่พบว่า การดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมการ มีด้านย่อย 2 ด้านคือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และการแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบ ในด้านนี้พบว่าครูมีส่วนร่วมโดยรวม ระดับปานกลางและพบว่า ข้อที่ครูมีส่วนร่วมสูงสุดของการวิจัย คือ ครูมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น, การมีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นของโรงเรียนเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนรับนโยบาย และได้นํานโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึง โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์การทำงานไปสู่ครูในโรงเรียนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวที่ว่าหากมีการเตรียมการที่ดีทำให้งานสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง และการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการตามธรรมนูญโรงเรียนซึ่งเป็นข้อที่ครูมีส่วนร่วมน้อยที่สุดของการการวิจัย ($\bar{X} = 1.80$) ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะการนำธรรมนูญโรงเรียนมาใช้ในโรงเรียนเป็นระยะแรก โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและใช้ธรรมนูญโรงเรียนเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การดำเนินการในระยะแรก ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเร่งสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในโรงเรียนแต่งตั้งให้รับผิดชอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการนำธรรมนูญโรงเรียนมาใช้ในโรงเรียน ครูจึงมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการน้อย ในระยะต่อไปผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญในการสรรหากรรมการรับผิดชอบงานด้านต่างๆ ควรให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมพิจารณาสรรหาและแต่งตั้งด้วย ในส่วนที่ครูที่มีส่วนร่วมมากอยู่แล้วโรงเรียนต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้มีบทบาทในการพัฒนาตนเองอย่างหลากหลายเพื่อนำความรู้ทักษะมาพัฒนางานที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แมนาส (Manasse. 1984 : 45 – 46 อ้างถึงใน มารศรี สุธานี. 2540 : 53) กล่าวถึง พฤติกรรมการบริหาร การเปลี่ยนแปลงไว้เกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการในอนาคต ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับโรงเรียนและบทบาทของ

ตนเอง รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นทักษะจำเป็นต่อการนำสมาชิกทุกคนและระบบย่อยในโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

1.2 ด้านการดำเนินการ มีด้านย่อย 4 ด้าน คือ ด้านย่อยการวางแผนการปฏิบัติงาน, ด้านย่อยการดำเนินงานตามแผน, ด้านย่อยการตรวจสอบประเมินผล และด้านย่อยการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน ผลจากการวิจัยโดยรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ข้อที่การมีการปฏิบัติมากอันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี อยู่ในด้านย่อยการดำเนินงานตามแผน การปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นผลดีต่อโรงเรียนยิ่ง เพราะเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำของครูที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และผลผลิตคือนักเรียน โรงเรียนต้องรักษาให้ระดับการปฏิบัติให้คงที่และสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมทั้งศึกษาวิธีดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และในด้านการวางแผนการดำเนินการ ให้ครูร่วมในการวางแผนงานให้ครอบคลุมงานทุกด้านอย่างเหมาะสม เช่น การกำหนดเป้าหมาย การจัดลำดับความสำคัญ การกำหนดแผนพัฒนาบุคลากร การกำหนดแนวทาง การดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบงาน การใช้ทรัพยากร การนิเทศ กำกับติดตามผลและการประเมินผล ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการสร้างทีมงานด้วยการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมภาคภูมิใจ รวมทั้งทำให้งานประสบความสำเร็จในที่สุด ข้อที่ครูมีส่วนร่วมในการจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือประเมินผล มีการร่วมปฏิบัติต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.85$) อยู่ในด้านย่อยหาหรือจัดทำเครื่องมือประเมินผล มีการร่วมปฏิบัติต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.85$) อยู่ในด้านย่อยการตรวจสอบประเมินผล พบว่า อยู่ระดับปานกลาง และอยู่ในระดับที่ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ครูมีความสนใจที่จะพัฒนาให้มากขึ้น เพราะในโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาด การประเมินผลจะสะท้อนให้เห็นผลการปฏิบัติงานว่ามีคุณภาพเพียงใด ทำให้ทราบว่าส่วนใดควรปรับปรุง ควรส่งเสริมหรือควรยกเลิก มีเครื่องมือที่มีคุณภาพจะทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ สามารถบริหารงานสอดคล้องสภาพปัจจุบันและกำหนดแผนงานโครงการของโรงเรียนสนองความต้องการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต กำมันตะคุณ (2540 : 128) พบว่า ความสำเร็จของงานย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความผูกพันของสมาชิกที่สัมพันธ์กันอย่างดี ประสิทธิภาพของผลผลิตขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีเป้าหมายร่วมกัน

1.3 ด้านการรายงาน จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การมีส่วนร่วมในการรวบรวมผลการดำเนินงานของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนมาใช้ในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการรวบรวมผลการประเมินผลงานของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการโดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของผลงาน พบว่า อยู่ในมีการปฏิบัติ มากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการร่วมปฏิบัติงานของครูในการนำธรรมเนียมโรงเรียนมาใช้ ครูได้ร่วมปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และครอบคลุมงาน ส่วนด้านที่สมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนามากขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในการรายงานผล และเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบผลการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) ผลการวิจัยด้านนี้อยู่ในอันดับสุดท้าย การจัดระบบการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน สมควรดำเนินงานทุกระยะ และทุกโอกาสที่เป็นไปได้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานในโรงเรียนควรเป็นทักษะที่จำเป็นและสำคัญที่สุดของโรงเรียนด้านหนึ่งด้วย ผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะการรายงานผลการเผยแพร่งานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบความก้าวหน้า หรือความสำเร็จของงานโรงเรียนประถมศึกษาชั้นการปฏิบัติงานด้านนี้ โดยครูที่ทำงานธุรการ รายงานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามแผนงานโครงการ เพื่อให้การรายงานผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานโรงเรียน โรงเรียนต้องกำหนดแผนงานการรายงานผลอย่างชัดเจน แต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบ จัดหางบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ นั่นคือ การรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ มีกรรมการรับผิดชอบการรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบทุกระยะของโครงการ รวมทั้งให้มีการจัดแสดงผลงานในโอกาสสำคัญที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น วันไหว้ครู วันแม่ และวันสำคัญอื่นๆ ที่โรงเรียนมีกิจกรรมและชุมชนได้มีโอกาสสามารถร่วมงาน เพื่อนำกิจกรรมและผลงานเผยแพร่ให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้ประจักษ์และชื่นชม เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการทำงานและรับการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Herzberg (อ้างถึงใน มารศรี สุธาศิริ. 2540 : 50-51) ได้กล่าวถึงการเจริญเติบโตเป็นปัจจัยการจูงใจหนึ่งในหกประการ ที่มีประสิทธิภาพและมีการรายงานผลเผยแพร่ผลงานเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความเจริญเติบโตนั่นเอง และในด้านนี้ การปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าทุกโรงเรียนได้ปฏิบัติงานตามนโยบายด้านการรายงานผลเป็นไปในแนวเดียวกัน

2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ของครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการเตรียมการด้านการดำเนินการ และด้านการรายงาน พบว่า

2.1 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูในด้านการเตรียมการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมของด้านโรงเรียนขนาดกลางมีการเตรียมการสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการเตรียมการมีด้านย่อย 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ซึ่งพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง ครูมีส่วนร่วมในด้านย่อยนี้สูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ คือ บุคลากรมากย่อมมีความพร้อมสูงกว่าบุคลากรน้อย แต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบ ปรากฏว่าทุกขนาดโรงเรียนมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้คงเป็นเพราะโรงเรียนทุกขนาดต้องแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบงานทุกด้านตามธรรมนูญโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ในงานเดียวอาจมีผู้รับผิดชอบหลายคน ตรงกันข้ามกับโรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรคนเดียวอาจต้องรับผิดชอบหลายงาน คนหลายคนทำงานเดียวกันอาจเป็นปัญหาเหมือนกับคนๆ เดียวทำงานหลายงาน บุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางจึงพอเหมาะในการเตรียมการ ซึ่งสอดคล้องกับ กริช สืบสนธ์ (มปป. : 183) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าหน่วยงานที่ปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยจำนวนคน 10 - 20 คน ซึ่งจำนวนคนตรงกับจำนวนครูโรงเรียนขนาดกลาง ตามเกณฑ์การจัดอัตรากำลังครู ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544)

2.2 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูในด้านการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า โดยภาพรวม ด้านการดำเนินการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนขนาดกลาง มากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก และผลการวิจัยพบว่าในด้านย่อย 3 ใน 4 ด้านย่อยคือ ด้านย่อยการดำเนินการตามแผน ด้านย่อยการตรวจสอบประเมินผล และด้านย่อยการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน การมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนขนาดกลาง มากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ยกเว้นด้านย่อยการวางแผน โรงเรียนทุกขนาดมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ จะแสดงให้เห็นว่าการนำธรรมนูญโรงเรียนสู่การปฏิบัติในด้านดำเนินการมีความสำคัญที่สุด เพราะมีการเตรียมการแล้วการดำเนินงานทุกอย่าง ตั้งแต่การวางแผนงาน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานความสำเร็จของงานจะ

สอดคล้องกับกฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) ซึ่งโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรการบริหารมากกว่าย่อมสามารถดำเนินงานนั้นๆ ให้บรรลุจุดหมายมากกว่าและรวดเร็วกว่า

2.3 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูในด้านการรายงานผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาดมีปริมาณงานเช่นเดียวกัน ทุกโรงเรียนต้องดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้ธรรมนูญโรงเรียนเป็นแผนแม่บทในการบริหารงานในโรงเรียน จึงมีการตื่นตัวที่จะสร้างความเข้าใจและร่วมกันปฏิบัติตามภารกิจ ไม่ให้เกิดความบกพร่องและเกิดความเสียหาย และการนำธรรมนูญโรงเรียนมาใช้ในระยะแรก ถ้ามีความบกพร่องเกิดความล่าช้า มีความเสียหายจะมีผลต่อผู้บริหารโรงเรียนได้จึงมีความควบคุมกำกับการปฏิบัติการด้านการรายงานที่ไม่แตกต่างกัน

2.4 โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมของครูในทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนขนาดกลาง ครูมีส่วนร่วมโดยรวมมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่าด้านการเตรียมการ โดยรวม และด้านการดำเนินงานโดยรวม ของโรงเรียนขนาดกลางครูมีส่วนร่วมในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี กาทอง (2530 : 133- 134) กล่าวว่าการจัดสายงานการบังคับบัญชาในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านจำนวนบุคลากรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ที่โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากที่สุด

3. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน จากการตอบคำถามปลายเปิด ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการและด้านการรายงานพบปัญหาในด้านต่างๆเป็นประเด็นควรนำมาอภิปรายผลดังนี้ ครูไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการมีธรรมนูญโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการปฏิบัติตามธรรมนูญโรงเรียน ครูขาดความทุ่มเทในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ การวิเคราะห์นโยบายล่าช้าข้อมูลมีไม่เพียงพอ มีโครงการเฉพาะกิจเพิ่มเข้ามานอกเหนือจากแผนปฏิบัติการ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดปัญหาในการร่วมวางแผน ขาดแคลนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งบุคลากร ครูไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์เพื่อนำมา

ใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน ครูไม่ใช้แผนในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ผู้ที่ได้รับมอบหมายขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทั้งการสร้างเครื่องมือการดำเนินการตรวจสอบ ครูขาดความสนใจ ไม่เห็นความสำคัญในการตรวจสอบ เกิดความยุ่งยากขาดระบบการควบคุมกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ดี โรงเรียนขาดกระบวนการวางแผนในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพ การประเมินผลโครงการขาดการดำเนินการเพื่อปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการสรุปผลการดำเนินงานอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การรายงานผลจึงไม่มี ข้อมูลจริง ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ และบุคลากรดำเนินงาน และ การรายงานผลรายงานตามระยะเวลาที่กำหนดไม่คำนึงถึงผลที่แท้จริงจากการปฏิบัติงาน จาก สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน จะพบ สาเหตุสำคัญของปัญหา คือ ด้านบุคลากรเป็นปัญหามากที่สุด และมีความสำคัญที่สุดที่จะ การนำธรรมนูญโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง เพราะปัญหาที่พบ จาก การไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็น ครูไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ครูไม่มีความรู้ ไม่มี ทักษะในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้รวมทั้งไม่ใช้แผนในการปฏิบัติงาน ขาดการวางแผน ปรับปรุงงาน การกำกับ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ นอกจากนั้นมีปัญหา ด้านงบประมาณ สื่อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งขวัญกำลังใจจากการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยมี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ คัมภีร์ สุดแท้ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการดำเนินงาน ตามธรรมนูญโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มหาสารคาม : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนที่ผ่านการอบรมการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนซึ่งพบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนทั้ง 3 ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน และชัดเจนแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ขั้นนำธรรมนูญโรงเรียนไปจัดทำแผน ปฏิบัติการและนำไปสู่การปฏิบัติจนถึงขั้นการกำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ให้เป็นระบบ สาเหตุสำคัญของปัญหา คือปัจจัยด้านบุคลากรเป็นหลัก และด้านงบประมาณ เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ เวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมี ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน 2.3 กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ปัจจัย เกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน (2) วิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน (3) ผลการปฏิบัติงานของ

โรงเรียน (4) ปัจจัยด้านอื่นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ จันทร์อ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม ซึ่งพบว่า ขาดการนำผลการประเมินมาใช้ ในการปรับปรุงแผนหรือจัดทำแผนใหม่ให้เหมาะสม บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ใน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย และมาตรการของกรมสามัญศึกษาและ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผนงานและโครงการระหว่างปี

4. แนวทางการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน จากการตอบคำถามปลายเปิด ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ และด้านการรายงาน พบแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นประเด็นการนำมาอภิปรายผล คือ จัดประชุมชี้แจง อบรม สัมมนา ระดมความคิดเห็น กระตุ้นชี้แจงซ้ำ เพื่อปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้ ความรู้ สร้างความเข้าใจให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ และ ความจำเป็นในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันอย่างแท้จริง ส่งเสริม ให้บุคลากรพัฒนาตนเองโดยการหาความรู้จากการศึกษาอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษา เอกสาร และแหล่งข่าวสารจากสื่อต่างๆรวมทั้งเทคโนโลยีอื่นๆให้สามารถปรับปรุงงานอย่าง สม่าเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคนทุกงานให้สามารถ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความรู้ความสามารถ และมอบหมายงานตามความรู้ ความ สามารถ ความสนใจโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในการมอบหมายงานให้ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผน จัดหางบประมาณดำเนินการทั้งงบประมาณ จากทางราชการและขอความร่วมมือจากชุมชน ปรับลดกิจกรรมในแต่ละงานให้เหมาะสม โครงการ และงบประมาณ ดำเนินการนิเทศติดตามผลและการรายงานผลตามระยะเวลา กำหนด แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามผล และประเมินผล ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจน สิ้นสุดโครงการ ผู้บริหารโรงเรียนติดตามตรวจสอบโครงการควบคู่ไปด้วยทั้ง 3 ระยะ คือ ก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ แต่งตั้งคณะทำงาน สรุปผลรายงานผลการดำเนินการ จัดเก็บข้อปัญหาและอุปสรรคเพื่อเป็นข้อมูลโดยให้ได้ข้อมูล จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อสรุปผลหา แนวทางปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการร่วมกำหนดมาตรการควบคุมกำกับกับการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการประจำปี มีการจัดระบบ ข้อมูลสารสนเทศระดับโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกลักษณ์ บุญท้าว (2542 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า จัดกลุ่มผู้รับผิดชอบระดับความคิดเพื่อชี้แจงประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จัดทำแผน จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน พัฒนาคู่มือการจัดอบรม ผู้บริหารดำเนินการนิเทศ ติดตามประเมินผล ส่งเสริมการพัฒนางานอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ วัฒนะชัย (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตชัยมงคล จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา บุคลากรต้องการมีส่วนร่วมมากในด้านการจัดบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา บุคลากรต้องการมีส่วนร่วมในการ ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ และจัดอบรมเพื่อพัฒนา งานของครูทุกภาคเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ ศรีประดู่ (2542 : 121-127) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครู – อาจารย์ สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แนวทางการแก้ปัญหา คือ จัดประชุมอบรมให้คณะครูและคณะกรรมการโรงเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการวางแผนปฏิบัติการประจำปี จัดระบบประสานงานที่ดีมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะทำงานให้ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรและมอบหมายคณะครูทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการดำเนินงาน ให้บุคลากรเข้าใจงานและบทบาทหน้าที่ของตนตลอดจนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดหาเงิน พิเศษหรือเงินนอกงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานทุกระยะ

9. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของครูในการนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้สามารถแบ่ง ข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ และข้อเสนอแนะในการวิจัย ครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการอบรมให้บุคลากรมีความรู้ และเข้าใจในการนำ ธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นให้ทุกคนรู้บทบาทและหน้าที่ ของตนในการมีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้

1.2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการระดับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ระดับกลุ่ม โรงเรียนและระดับโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและให้เห็นความสำคัญ รวมทั้งการสมอง ในการนำธรรมเนียมโรงเรียนไปใช้ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรมีการดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ทุกระดับอย่างเป็น ระบบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

1.4 โรงเรียนขนาดเล็กควรจัดสนับสนุนทรัพยากรในการบริหารเป็นกรณีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็น บุคลากร งบประมาณ วัสดุสื่อการสอน

1.5 ควรมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพที่สุด และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.6 ส่งเสริมและหารูปแบบแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำธรรมเนียม โรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบที่มีประสิทธิผลในการนำธรรมเนียมโรงเรียนมา ใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ปลายทางร่วมสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์โดยรวมของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ธรรมเนียมโรงเรียนในการประกัน คุณภาพการศึกษา